

WINCENTY URBAN

OSTATNIE KAZANIE POLSKIE W KOŚCIELE ŚW. MARCINA WE WROCŁAWIU

Na posiedzeniu odbytym 1 marca 1571 r. wrocławska kapituła katedralna postanowiła przenieść polskie kazania z katedry do kościoła zamkowego Św. Marcina. Postanowienie to wykonano. Polskie kazania w kościółku Św. Marcina we Wrocławiu utrzymały się aż do 1939 r. Ostatniemu z tych kazań pragnę poświęcić niniejsze uwagi.

Życie polskie w okresie międzywojennym napotykało we Wrocławiu poważne trudności. Wprawdzie od r. 1924 wykryształizowały się tu trzy zasadnicze ośrodki życia polskiego, mianowicie Dom Polski, Bursa Akademicka i kościół Św. Marcina, w którym „aż do roku 1939 wygłaszano kazania w języku polskim“¹, ale chmury na horyzoncie wrocławskiej Polonii nie rozwiały się bynajmniej. Wśród czynnych towarzystw polskich we Wrocławiu działalność rozwijało Towarzystwo Kościelne², związane ściśle z kościołem Św. Marcina. Autorzy wspomnień Polaków na Dolnym Śląsku (Kuczyński, Warzok) wymienili jako najbardziej czynnych duszpasterzy polskich przy kościele Św. Marcina księży: Łukaszczyka, Bromboszcza, Matuszkę, Jałowego, Zipfla, Scholza³, a nie podali nazwiska ostatniego duszpasterza, który wygłosił w wymienionym kościele najwięcej polskich kazań, i to już w tragicznym roku wojennym 1939, mianowicie nie wspomnieli o ks. Józefie Sikorze. Godzi się więc dzisiaj poświęcić mu parę wspomnień.

Urodził się on 17 marca 1912 r., święcenia kapłańskie otrzymał 5 kwietnia 1936 r. i w tymże roku został mianowany wikariuszem przy kościele

¹ S. Kuczyński, *Wspomnienia wrocławskiego lekarza* (Ci co przetrwali. Wspomnienia Polaków z Dolnego Śląska, opracowali K. Fiedor i M. Orzechowski, Wrocław 1959, s. 52).

² *Documenta Silesiae*, z. 1: *Ludność polska na Dolnym Śląsku w latach 1918—1939*, opracował M. Orzechowski, Wrocław 1959, s. 77.

³ Por. *Ci co przetrwali...*, s. 52, 116.

Św. Krzyża we Wrocławiu. Był to duchowny gorliwy, odznaczał się zapalem apostołskim⁴. Zginął w 1945 r. z rąk nieznanymi oprawców w chaosie powojennym, gdy wracał po odprawieniu nabożeństwa z Sołowska do Unisławia Śląskiego koło Wałbrzycha⁵.

Dochowało się do naszych czasów drobne, ale ciekawe źródło, mianowicie księga ogłoszeń parafialnych przy kościele Św. Marcina we Wrocławiu (*Kirchengemeinde St. Martini Breslau I. Domplatz 6*), w której znajduje się jednaście kart zapisanych w języku polskim o porządku nabożeństw i innych przejawach życia religijnego Polaków we Wrocławiu w 1939 r.⁶

W wymienionym roku odprawiono 48 nabożeństw dla Polaków w kościele Św. Marcina; najwięcej z nich celebrował, niekiedy z asystą, ks. Sikora, bo aż 36 i tyleż wygłosił kazań; 12 kazań wygłosili diakoni wrocławskiego Seminarium Duchownego, wyświęceni na księży 30 lipca 1939 r. Do nich należeli diakoni: Jan Frenzel, Henryk Lipa, Jan Nikel, Wiktor Bernaisch, Hubert Janas, Bernard Gade, a z księży dawniej wyświęconych prefekt ks. Jan Skorupa (wyświęcony 2 II 1930), ks. J. Scholz, a przede wszystkim ks. kan. dr Paweł Łukaszczyk⁷.

Księga ogłoszeń rozpoczyna się opisem porządku nabożeństw na Boże Narodzenie 1938 r.⁸ (pisowni przytoczonych urywków z ogłoszeń nie zmieniam). Z okazji świąt ks. Sikora złożył parafianom następujące życzenia: „Kochani parafjanie! Ja wam wszystkim życzę wesołych świąt, będę prosił Pana Boga we Mszy św., ażeby wam dał łaskę, waszym sercom pokój i waszym rodzinom szczęście, to znaczy, żeby to słowo anielskie — Pokój ludzi na ziemi dobrej woli — mogło się stać rzeczywistością i w waszym życiu“⁹.

Jak wynika z podawanych ogłoszeń, ks. Sikora dość często odprawiał sumę w intencji zmarłego działacza polskiego we Wrocławiu, Jana Wardzyńskiego¹⁰.

Ostatnie kazanie polskie wygłosił ks. Sikora w kościele Św. Marcina 10 września 1939 r. (XV niedziela po Zielonych Świątkach). Następną niedzielą (XVI po Zielonych Świątkach) była tragiczna. Ks. Sikora za-

⁴ Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu (skrót: AAW), VIb 36, „ein apostolischer, opferfreudiger Mann“.

⁵ AAW, VIb 36.

⁶ AAW, Wrocław, św. Marcin, OA. 1.

⁷ AAW, Wrocław, św. Marcin, OA. 1. O ks. Łukaszczyku por. W. Urban, *Pamięci Księdza Kanonika Pawła Łukaszczyka* (Wiadomości Urzędowe Kurii Biskupiej Śląska Opolskiego, 14, 1959, nr 11, s. 532—534).

⁸ AAW, Wrocław, św. Marcin, OA. 1.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.* Por. o nim *Ci co przetrwali...*, s. 132.

znaczył w księdze ogłoszeń: „kazanie wypadnie“. „Dzisiejsze składki są przeznaczone na rzecz charytasu“. Następnie podał smutne ogłoszenie: „Ja muszę wam oznajmić: Na Górnym Śląsku są już dawno wszelkie polskie nabożeństwa zniesione, dlatego zostanie ono też u nas w tym kościółku od dzisiejszego dnia zniesione. Więc dzisiaj odbędzie się tu, w tym kościółku, ostatnie polskie nabożeństwo (podkreślenie moje). Dziękuję wam wszystkim, żeście tak wiernie przyszli do kościoła na nabożeństwo, tak chętnie przystąpili do Stołu Pańskiego, żeście się tak chętnie zgodzili na wszelkie zachęcenia. Nie gniewajcie się na żadnego, lecz spełńcie wasze obowiązki religijne w waszych kościołach parafialnych, bądźcie waszemu księdzu proboszczowi tak wierni, jak mnie. Ostatecznie dziękuję za waszą ofiarność i przede wszystkim tym, którzy starali się o oczyszczenie bielizn i ozdobienie tego kościółka. Wszystkim powiadam serdecznie: Pan Bóg zapłać. Sposobność do spowiedzi jest, jak to zwykle było: w katedrze każdy dzień rano i w sobotę od piątej aż do dziewiątej godzinie w słuchalnicy zaraz po lewej stronie i poza ołtarzem głównym“¹¹.

Tak zamilkły usta polskich kaznodziejów w kościółku Św. Marcina we Wrocławiu, w którym brzmiały przez tyle wieków.

¹¹ AAW, Wrocław, św. Marcin, OA. 1.